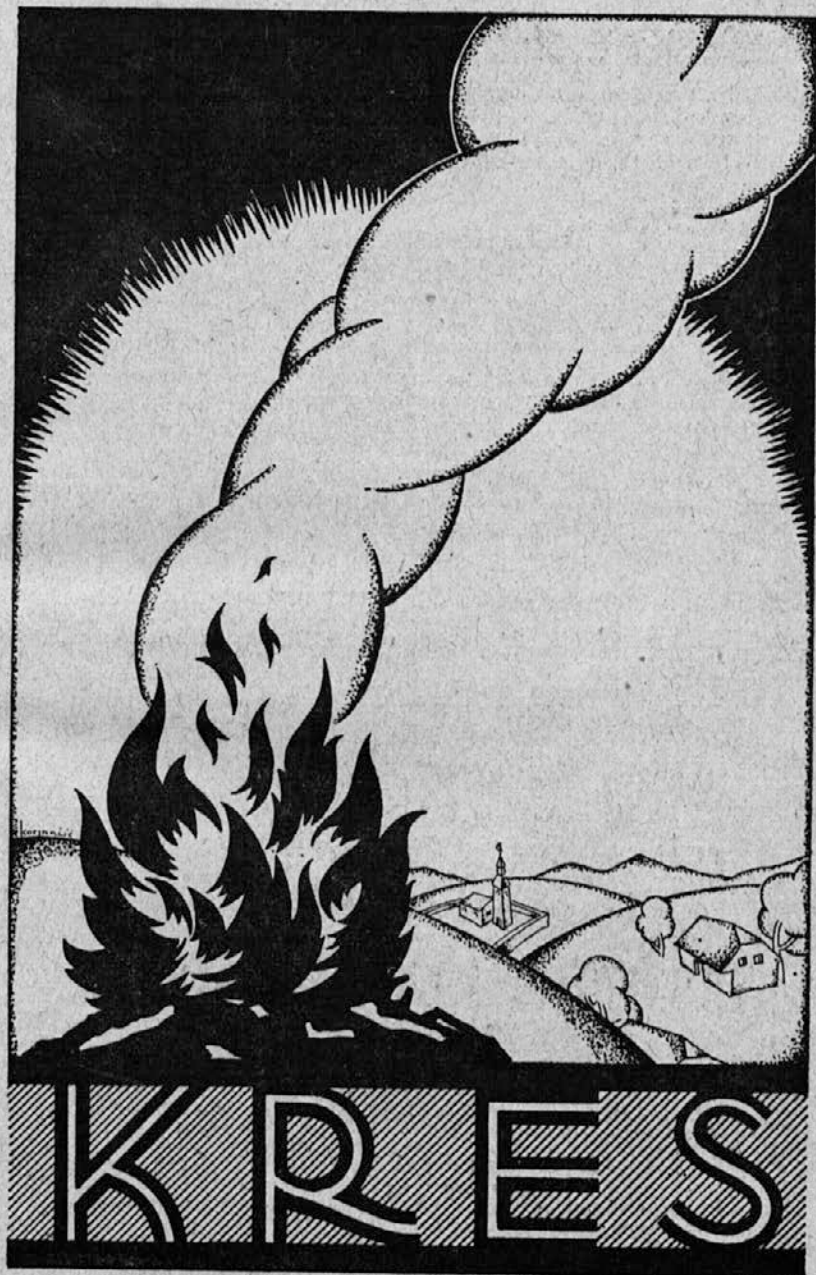

Poštnina plačana v gotovini.

ŠTEV. 11

* 1930 *

LETO I

BESEDE ŽIVLJENJA MISLI IN MOLITVE ZA FANTE

Velik prijatelj mladine, škof dr. Gregorij Rožman je napisal slovenskim fantom molitvenik. Iz svoje duše je zajel in od srca do srca povedal fantom fantovsko besedo za njihovo življenje. Pred molitvenim delom je zbral tehtne misli in jih podal v teh-le poglavjih:

- I. Bog in jaz
- III. Moja mlada leta
- III. Jezus Kristus — naš kralj in prijatelj
- IV. Marija najčistejši vzor moškemu srcu
- V. Sin cerkve
- VI. V družini:
 - 1. Starši
 - 2. Bratje in sestre med seboj
 - 3. Ko ustanavljaš lastno družino

VII. Nosite Boga v svojem telesu:

- 1. Skrb za dušo
- 2. Skrb za telo
- 3. O kako lep je čist rod

VIII. Sam do sebe

IX. Med ljudmi:

- 1. Ljubezen do bližnjega
- 2. Prijateljstvo

Fantje, berite, kar je za vas zapisano in molite, kakor vam narekuje vaše fantovsko srce! Kdor molitvenik že ima, naj ga pokaže znancu in prijatelju, kdor ga pa še nima, naj ga takoj naroči

v Društveni nabavni zadrugi, Ljubljana, Ljudski dom,
v Jugoslovanski knjigarni ali pri Ničmanu v Ljubljani

Cena za vezan izvod z rdečo obrezo je Din 22.—, z zlato obrezo Din 30.—

EDINI
SLOVENSKI
ZAVOD
BREZ
TUJEGA
KAPITALA
JE

V lastni
novi palači na
vogalu
Miklošičeve in
Masarykove
ceste poleg
kolodvora

VZAJEMNA ZAVAROVALNICA LJUBLJANA

Sprejema v zavarovanje:

- 1. Proti požaru: a) raznovrstne izdelane stavbe kakor tudi stavbe med časom gradbe; b) vse premično blago, mobilije, zvonove in enako; c) poljske pridelke, žito in krmo.
- 2. Zvonove in steklo proti razpoki in prelomu.
- 3. Sprejema v 2. vljenjskem oddelku zavarovanje na doživetje in smrt, otroške dote, dalje rentna in ljudska zavarovanja v vseh kombinacijah. Zastopniki v vseh mestih in farah.

P. Krizostom:

Fanije govore z Brezmadežno

Tvoj god, Brezmadežna, je naš praznik. Naša mladost si je zaželela zvezde — pa si se zalesketala ti, o Gospa, v čudežni luči pred nami. Pogledali smo te — in prvi hip spoznali, da si naša prijateljica. V tvojih očeh smo brali tvojo čisto dušo. Tvoja nedolžnost nas je za trenutek zabolela v srce — pa samo za trenutek. Osedlali smo bele konje in zdirjali za teboj. Naša pesem je bila klicanje tvojega sladkega imena. Penili so se nam konji, a mi smo jih priganjali brez usmiljenja. Tvoje oči so nas vabile. Svetila si nam s svojim smehljajem skozi temno noč.

Gospa, zdaj smo pri tebi! Poslušaj nas, da se razgovorimo: da ti potožimo in da te prosimo.

Potožimo naj ti. Veš, naša fantovska pesem je včasih peline grenka; vrgli bi jo najraje od sebe in jo pokopali s svojo mladostjo vred. Naša pesem je včasih hripava. Kri naša pa je vedno vroča. Roke stiskamo v pest, da bi tolkli na vse strani, tolkli bi najraje po lastnem srcu, ki je kljub silnemu vrenju dremotno. Zdaj veš, Mati, zakaj nas je zapekla tvoja brezmadežna lepota v dušo. Greh je bil v nas. Pa smo se skupali v krvi Jagujetovi za tvoj praznik, se oblekli v snežnobela oblačila in tvojega Sina smo preželi v srce. Zdaj nam je lažje; srca so se nam razgibala v prsih za ta tvoj god. Vse krog nas slutimo lilije, tvoje tovarišice. Jasna je pred nami pot; saj nam sijejo tvoje materine oči.

Prosimo naj te. Vemo, naša Kraljica, dobro vemo, da bo jutri zopet grenko v naših dušah in da bo pojutrišnjem naše srce prekipovalo ob veseli fantovski pesmi — vemo to in je tudi prav tako — pa te prosimo, Gospa, da ne odide od nas vonj tvojih lilij in da nam tvoje oči ne ugasnejo na poti.

Brezmadežna! Ostani nam .to, kar si nam bila — prijateljica skozi fantovske dni.

Stranik Dragoman:

Ko človek razcveta

*Ko človek razcveta v zenil,
mu sečejo težke roke,
da ne bi prerastel dreves,
ki v črnih prepadih
razpenjajo si korenine.*

*Pojóče misli so v naših globinah.
Ne smejo zoreti.
Beseda je v zadnji popevki.
Človek bo moral umreti.*

*In bom umrl.
Na belem križpotju zakopljite mlado srce,
da bo čutilo na sebi korakanje vsega sveta
do sodnega dne...*

Stranik Dragoman:

Večer na hribu

V kraške kotanje so legla samotna drevesa.

*V skalah in smrekah moltijo hribovi.
Človek pod njimi z vetrovi
bori se za zdravje in smrt.*

*V. ostri vedrini prepeva nebo.
V zapadu zagorel je svetel večer.*

*Človek na hribu hoče vse daljne vetrove
prestreti z rokami. Vihar valovi
pod nebesa in lomi drevo za drevesom.*

*Svetel večer.
Vetrovi oznanjajo večni zapad, zapad...*

Fr. Jaklič:

Janez z Visokega

26.

Ves izmučen in prepaden je prišel Janez na Visoko. Njegov obraz je izražal bolest. Iz udratih oči je žarel obup, na zgubanem čelu se je poznala skrb. Lasje so bili zmršeni, obleka zamazana.

Ej, taka bolest!

»Proč! Proč od nje! Proč z Višave!«

To hrepenenje ga je prevzelo tisti hip, ko se je zavedel svojega stanja po onem prizoru pri »suhi Mici«. Osramočen in ponižan je taval po samotnih potih, skrival se po zakotnih gostilnah, in pri tem je zorel sklep: »Na tuje!«

Preden je šel, je želel videti kraj, kjer je tekla njegova zibel, kjer je bil še srečen med bratci in sestricami, v naročju svoje matere, na kolenih očetovih.

Tako je prišel pod uborni rodni krov.

»O, o, kaj si pa ti prišel?« se je začudil oče.

Materine oči so pa takoj spoznale izpremembro, ki se je zgodila ž njim od takrat, ko ga je zadnjič videla. Ustrašila se je njegovih obupanih oči in prepadenega obraza. Osupnila je, ko ga je videla vsega zamazanega. Presunilo jo je, kakor bi bil porinil tanek, oster nož v njeno ljubezni in skrbi polno materinsko srce. S solzami v očeh mu je stisnila roko in ga objela:

»Moj sin! Moj Janez!«

»Zakaj jokate, mati?« je vprašal sin nekoliko zbegan.

Poznal je na njenem glasu, videl v njenih solzah, da je spoznala njegovo gorje.

»Sin, kako naj premagam solze, ko te vidim takega!« je mati vzkliknila in se ga še čvrsteje oklepala.

To je opozorilo Beligoja, da je skrbneje ogledal sina. Tudi on je zapazil na njegovem obrazu sledove žalosti, kesanja, skrbi in enakih tovarišic.

»Janez, kaj ti je?« Strah je izražalo to vprašanje.

»O, nič, nič!« — Bridek smehljalj je zaigral na sinovem obrazu.

Žena pa je pogledala moža. Očitano se je bralo v njenih očeh. Premagati se ni mogla ter je dejala možu:

»Sedaj pa imaš! Le poglej ga!«

In obrnila se je v stran, zakrila oči s predpasnikom in ihtela, kakor bi klečala ob grobu najljubšega sina.

»O ljubi moj Jezus! O ljuba mati božja!«

Janez se je že kesal, da je prišel domov pokazat svojo bolest.

»Mati, saj ni nič! Ne jokajte!«

»Pa vendar, sin! Povej, kaj te teži! Zaupaj svoje težave staršem! Dokler ti moremo kaj pomagati, te ne zapustimo.«

Janez pa je bil trd, ko je videl mehko materino srce.

»Prav nič ni hudega! Prišel sem samo po slovo!«

Dasi je govoril te besede lahko, kakor bi bil na poti v oddaljen semenj, vendar so vzbudile strah.

»Po slovo? Kakšno slovo? Kam pa greš?«

»Na tuje! Čez morje!«

»Ti? Ti? Čez morje?« se je začudil oče in prestrašen tlesknil z rokami. »Ali te Višava več ne mre rediti?«

»Jej, kaj sem jaz čakala!« je jeknila mati, a nato stopila pred moža in mu rekla srdita: »Viš, takole je! Moje srce je že takrat čutilo, da ne bo prav. Tvoja trma ga je pogubila.«

»Mati, pustite očeta! Sam sem kriv,« je rekel Janez, ko je videl, kako je očeta presunilo materino očitjanje.

»O, jaz že vem.«

»Sam sem se polakomnil, zato trpim, za ta prckleti greh, za lakomnost! Odpustite mi! — Živ ne morem v grob, a živeti tam tudi več ne morem. Trpel sem voljno, dokler sem mogel. Molčé sem nosil breme, ki sem si ga prostovoljno naprtil sam. A zdaj moram proč od nje, ki ne vé, kaj je žena, ne, kdo je mož, ki ima vragovo mater za svojo teto. Z Bogom, ljubi moji!«

»Misliš, da pojdeš?« je viknila mati. »O, nikoli, nikoli nikamor! Ako ne moreš prebivati na Višavi, pri svoji ženi, boš pa pri meni, pri svoji materi. O, bomo že živeli. Trd je naš kruh, pa je sladak. Jaz te ne pustim nikamor!«

»Sin, ne vihraj tako!« je rekel oče. »Ali si dobro premislil? Povej nam vendar, kaj te žene? Zdrav si, bogat si, in ne morem si misliti, kaj bi te gnalo z doma.«

»Ti ne veš, ti nočeš vedeti, ker misliš, da je bogastvo vse!« ga je zavrnila žena.

Janeza je omehčala ta ljubezen, ki je ni užival na Višavi pri svoji ženi. Začutil je sladkost, razodeti svoje težave ljudem, ki čutijo ž njim.

Usedel se je in naslonil na mizo. Nasproti se mu je usedla mati, da bi ne preslišala nobene besedice, da bi ji ne ušla nobena sprememba na obrazu, ki je zrcalo duše in srca.

Gledala je sinu v obraz in ga poslušala, ko je tožil svoje gorje in si s tem lajšal bol in trpljenje. Kar je imel na srcu, kar mu je težilo spomin, je razodel materi in očetu. Prikrival ni tudi svojih napak, saj je vedel, da bosta oče in mati milostna sodnika. Bila je dolga povest o zakonu brez ljubezni, o ženi brez srca, brez samo-

stojnosti, ki je le slepo orodje kovarske svoje tete, ki se je pogreznila v strast kovarstva. Materine solze so spremljale to pripoved, in duh očeta je snoval načrte, ki bi olajšali sinu prebivanje na Višavi.

»Tako se ne moreta ž njo?« je povzel oče, ko je sin končal.

»Ona? Ne tožim je! Ona bi že bila, ko bi tete ne bilo, te Maruše, ki je grenila življenje rajnemu stricu in še sedaj napravljala težave sebi in nam.«

»Gorje onim, ki podirajo zakonski mir!« je vzkliknila mati.

»Gorje Maruši!«

»Zmotil sem se, mati moja, zato se moram pokoriti. Pohlep me je zaslepil, mislil sem, da bo mogel mrzli denar nadomestiti ljubečo ženo. Kriv sem, zato sem tepen.«

»Meni se takrat ni vse prav zdelo, pa vendar nisem mislila, da bi bilo tako hudo; zato nisem branila, češ, že vesta, kaj delata. Pa, ko bi bila to vedela! O, nikdar, nikdar bi ne bila Rezička tvoja žena, naj bi bil denar in zemlja kjerkoli.«

»O, da bi jaz nikdar ne bil videl Višave!«

»Tako hudo pa zopet ni,« je rekel počasi trezni Beligoj. »Zaradi teh žensk, ki jih imaš tam gori, pa res ni treba hoditi na tuje, kamor hodijo ljudje brez doma.«

»O, tak dom! Rajši sem brez doma do konca svojega življenja. Nazaj ne grem več!«

»To si moraš premisliti. Ta sklep si storil v naglici in nepremišljeno.«

»Dobro sem premislil.«

»Premisli pa še to, da Maruša ne bo dolgo, da se stara, da bo tudi njej prej ali slej zazvonilo, in da bosta potem z ženo sama.«

»Pa se premisli, Janez!« je rekla mati. »Na tuje te ne pustim. Ako le ne moreš prestat na Višavi, pa bodi pri nas. Bomo že živeli!«

»Ti tudi govoriš tjavendan! Kaj pa bo dom brez gospodarja? Nazaj naj gre! Pa metla ne bodi, da bi delale s teboj, kar bi se jim zljubilo. Le stopi pogumno na noge! Kar je preveč, je preveč. Ti povej, da si sedaj ti sam gospodar, da naj se teta v tvoje stvari ne vtika in ne hujska žene. Ko pridem jaz gori, ji pa jaz povem. Ni vrag, da bi ene stare babe ne ugnali!«

»Pa jaz bom prišla, Janez. Jaz jej bom nadrobila, da me bo pomnila. Moli naj, moli, prikazen stara, in pokoro naj dela za greh! Kaj misli, da se je bo vrag bal, kakor se jo je mož in kakor se jo sedaj ti?«

Janez se je zamislil. Pogum se je vračal. Upanje je vstalo, da se mu vendar še kdaj zjasnijo dnevi. Višava se mu je zopet zazdela lepa.

»Vi mislite, da ne smem z doma?«

Beligoj se je razveselil sinove omahljivosti.

»I seveda ne! Tega veselja ne naredi Maruši! Ti pojdi domov, pa pokaži, kaj si, da si ti gospodar! Z ženo pa potrpi, kolikor moreš. Ko stare več ne bo, pa se vrne mir gotovo.«

»Pa precej ne greš. Odpočij se malo doma pri meni! Pozabi nekoliko, kar te je pognalo z doma!« ga je pogovarjala mati.

»Bom videl,« je rekel Janez in šel vun, da si je ogledal izpremembe, ki so se zgodile na Visokem v dolgem času, kar ga ni bilo doma.

Obup in strah sta bežala, in vračal se je pogum v njegovo šibko srce. Okrepčalo ga je spoznanje, da ni tako zapuščen, kakor se mu je zdelo včasih na Višavi, da ga ljubijo starši, bratje in sestre. Pri tej zavesti je lažje pogrešal ljubezni ženine. Okrepčal se je dušno in telesno, in ko se je poslavljaj, se je vračal z novim pogumom in trdnimi osnovami za prihodnost.

»Bodi mož!« mu je dejal oče. Mati pa je vzela blagoslovljene vode in je dejala:

»Moj sin! Ko si šel k poroki, ni bilo nikogar, ki bi te pokropil in blagoslovil pot tvojega življenja. Poklekni sedaj! Kakor pogasi voda plamteči ogenj in napoji dežek žejno zemljo, tako naj pogasi ta blagoslovljena voda ogenj domačega prepira in rosi srečo na tvoje zakonsko življenje. Pojdi v miru!«

Janez je bil ganjen velike ljubezni ter je pristrčno objel mater, očeta, brate in sestre po vrsti. In najstarejša sestra ga je potegnila na stran in mu dala mašno knjižico v roke, rekoč:

»Na, izberi si katerokoli podobico hočeš v spomin!«

Janez je poiskal in si izbral podobico, na kateri je bil upodobljen šopek modrih spominčic v ženski roki s podpisom: »Ne zabi me!«

»To-le!«

Sestra je zardela, pa rekla:

»O, le vzemi! Najljubša mi je sicer ta podobica, pa jo le vzemi, ker te imam rada.«

Tako se je vračal Janez domov potolažen in pomirjen.

Toda lahko je biti pogumen daleč od volčjega brloga. Ko se mu pa človek bliža, mu vpada pogum, loteva se ga strah.

Srce je zopet vpadalo tudi Janezu in nemir se ga je loteval, ko se je bližal Višavi. Treba mu je bilo poguma. Zato je zavil zopet v gostilno, da je dobil ondi potrebnih moči. Zopet je pil, mnogo pil.

Ko je čutil, da je dovolj srčan, je šel iz gostilne in se zibal na Višavo.

»Jaz jima pokažem! Bosta videli, kdo je gospodar na Višavi!« Tako si je delal pogum.

Večerno solnce se je še ljubko oziralo na Višavo, a na jugu so se kopičili viharjni oblaki; ognjene strele so švigale po njih in zamolkel grom je pretresal gore. Lepa se je zdela Janezu v tem hipu Višava, in veselil se je, da zopet pride pod varno streho, preden prihruje nevihta.

»Kje je? Kje pa je? Kam je šel?« je žrnela Rezika, ko so minevali dnevi in njega ni bilo.

»Viš! To si ti vzrok, zakaj ga pa nisi strahovala!« ji je očitala Maruša. »Moj ni nikoli tako naredil.«

»Jej, kaj bo, ako ga več nazaj ne bo? Jazes, kako sem bila neumna, da sem ga tepla!«

Kar vesela je bila Rezika, ko ga je videla zopet prihajati. Šla mu je nasproti.

»Kar v miru me pusti, ako ne...«

»I reva, kaj moreš! Pa jaz ti nič nečem, saj te imam rada. Pa bi bil tisto vino, ki ga imaš ti preveč, meni prinesel.«

»Ali bi tudi ti pila?«

»Kaj misliš, da ga ne znam, kali? Kam si bil pa šel, da te nihče ni videl?«

Janez je spoznal, da je žena dobre volje in ji je povedal, da je bil doma.

Rezika je godrnjala, zakaj ji ni povedal, in mu je stregla, kolikor je mogla, in ni poslušala tete, ki se je zlobno posmehovala:

»Lej jo, lej, kako je neumna! Vse bo vanj stlačila! O, nedolžnost, kako mu vse verjame! O, seveda, doma je bil, doma! Pa kje doma? To ga vprašaj! Ne bodi tako neumna in ne verjemi vsega, kar ti natveze!«

Pa Rezika danes ni bila tako poslušna. Žal ji je bilo, ker je bila moža tako oplašila, da si ni upal domov. Zato ni hotela več tvegati in je bila prijazna ž njim, kakor je znala biti najbolj.

»Saj vendar ni tako hudobna,« je mrmral Janez sam pri sebi, ko se je spravljaj spat.

Navzlic grmenju in viharju je Janez trdno in sladko zaspal. Truden je bil, pa tudi miren.

Preden pa je šla Rezika spat, je pretaknila močeve žepe in našla v listnici sestrin spominek. Ogledovala je podobico in brala: »Ne zabi me.«

»Ne zabi me! Ne zabi me!« je prebrala gotovo desetkrat in se smejala: »O, kako je to lepo!«

Ozrla se je na spečega moža, in ko se je prepričala, da ta ne čuti nič, je nesla tisto podobico pokazat teti v kamrico.

»Teta, lejte no, kaj ima! Kako je to lepo! Kaj pravite, kje je to dobil?«

»Pokaži! Pokaži!« je rekla Maruša in odložila molek, pa pogledala podobico.

»To je imel on?« je viknila zlobno Maruša in zmagoslaven zasmeh ji je preprežil obraz. »Ha! Kaj je to? Kaj pomeni ta šopek v ženski roki? In kaj je pisano tukaj? To mi preberi!«

»Ne zabi me!« je brala obotavljaje Rezika, ki si ni mogla tolmačiti tetine razburjenosti in togote.

»O, o, o... Ne zabi me! In to se tebi zdi lepo?«

»Kaj ni to lepo?«

»Ha, lepo! Lepo! Ti si neumna! Poglej! Sem glej! Ne vidiš ženske roke, ha, ne vidiš? Ali ti še sedaj ne gre v glavo? Kaj bo s teboj, ker ničesar ne razumeš?«

»I, kaj pa je hudega?«

»Jazes! Moj Bog! Žensko roko vidi, pa še vpraša, kaj je hudega. To mu je ona dala! O, sam Bog, da je prišlo meni v roke!«

»Katera mu je dala?«

»Tista, ki jo ima, pa nobena druga!« Hudobnost je plantela v Marušinih očeh. »O, jaz bom že izvedela, kakor sem gotovo Maruša. Da imam le to v rokah.«

»Pa to mu moram jaz dejati nazaj.«

»Nikoli! O, jaz znam spraviti! Pa to rečem, tega mora biti pri nas enkrat konec! Ako ti nečeš narediti reda, ga bom pa jaz, kakor sem stara!«

»Teta, zakaj ste pa tako hudi, saj mi ni nič hudega rekel.«

»Da more človek tako otročji biti in nedolžen, kakor si ti! Oči imaš, pa ničesar ne vidiš. A jaz, ki sem že skoraj brljava in gluha, pa vse vidim in vse slišim in vse vem. Rezika, ti si goljufana. Ti misliš, da je Anza tvoj, pa ti se motiš. Sem glej! Ali ne vidiš tukaj ženske roke? — Ha? — In v roki te rožice. In spodaj se bere: Ne zabi me! Pri nji je bil, pri nji! O, sedaj se je pokazalo, da ima res drugo.«

»Drugo pravite?«

»I, seveda! Usedi se k meni. Jaz ti moram vse povedati, kaj je tvoj mož, kakšen nezvestnež je on, ki ti je prisegel zvestobo do smrti. Ti si ga ljubila, a on te je varal in te še vara! O, ta ženska roka!«

Rezika se je usedla ter gledala teto nedolžno pa radovedno.

Maruša ji je začela razkrivati ono, kar ji je bila ustvarila njena satanska domišljija, izrodek peklenske ljubosumnosti, ki nikdar ne

miruje, dokler bije tisto srce, katero si je osvojila, ki ne miruje tudi potem ne, ko premine žrtev njene strasti. Maruša je pripovedovala strastno in prepričevalno, kar je omamilo Reziko, da je pazno in s prepričanjem sledila nje pripovedi. Tako je izvedela, da je zakonska nezvestoba Debeloglavom v rodu, da je bil tak rajni njen mož in da je tudi Janez tak. Marušina ljubosumnost je omrežila tudi Reziko in prepojila vso njeno dušo in srce. Teti je verjela vse, do pičice, ko ji je ta natančno slikala z nepopisno zlobnostjo, kako jo vara Janez. Rezikino srce je burno tolklo, tresla se je razburjenosti, ki so jo povzročale naraščajoče strasti.

»Ali vidiš, kako si ti nesrečna? Oh, tako nesrečna, kakor sem bila jaz, tvoja teta!«

»Kaj naj storim? Teta, povejte mi! Kaj moram storiti?«

Rezika je planila kvišku, v njenih očeh je divjal poguben plamen, in roke so se stiskale v trde pesti.

Maruša se je veselila tega uspeha in ji rekla mirno:

»O, ko bi bila jaz tako močna, kakor si ti!«

»Tedaj ga zadavim!« je viknila Rezika togotno. »Pogine naj! Rajši sem brez moža, kakor da bi živel poleg nezvestega.«

Maruša se je prestrašila te grozne odločnosti, pa jo je pomirila:

»Jaz bi že rekla: le daj ga! Toda to ni kar tako, ljuba moja! Rezika, jaz mislim takole: v strah ga primi, tako da ne bo mogel nikamor več. Ako ni drugače, ga pa otolci, da ne bo mogel z obvezano glavo od hiše.«

»Kar rečete, teta, to storim. Nekaj moram storiti, zakaj srce mi hoče skočiti iz prsi in pesti morajo udariti, ako ne, zbolim in umrjem. Zdi se mi, da si moram glavo razbiti ob zid, ker mi tako vre po njej. Teta, pomagajte mi!«

»Tako j ga primi, da ti odleže in sama ne znoriš. In sedaj-le tudi tajiti ne more. Ako bo tajil, mu pa jaz pomolim to-le pod nos.«

Rezika je zakrilila z rokami po zraku in trčila s pestmi.

»Še nihče ni bil tako tepen od mene, kakor bo on. Teta, poj-dite gledat!«

»Samo ubiti ga ne smeš, potem pa počni, kar hočeš z njim.« Pa sta šli v hišo.

Janez je trdno spal. Rezika je obstala pred posteljo in pogledala gor in dol, kakor bi premišljevala, kaj bi naredila. Pa kmalu se je zarežala, segla mu z rokami v glavo in ga prijala za ušesa in za lase, kolikor je ravno mogla zgrabiti.

»Le dobro ga stresni, da te bo pomnil!« je viknila Maruša.

Janeza je zbolela vsa glava, ko je Rezika skrčila prste. Zatulil je od bolečine, odprl oči, ki so izražale strah in grozo, obup

in zmedenost. Takoj ga je minula pijanost. Ko je spoznal zlobno režeči obraz žene, je viknil: »Žena!«

Hotel se je vzdigniti, toda ona mu je tiščala glavo v blazine in jo tresla vrišče:

»Sedaj te imam! O, sedaj mi ne uideš!«

Janeza je obšla grozna misel, da je žena zblaznela in ne ve, kaj počne. Strah ga je obšel. Spomnil se je, da se blazni ne zaveda svojega čina. Zbral je vse moči, da bi se je otresel. S prostimi rokami se ji je obesil za vrat in tiščal njeno glavo k sebi.

»Izpusti, Reza! Izpusti!« je vpil moker od strahu.

Ona se je pa napenjala, da bi se otresla tesnega objema.

»Jaz ti že pokažem, vlačugar! Ali sem te dobila? Tako, tak si! Za drugimi se vlačiš!« je sikala Rezika togotno in vrtala z glavo.

»Rezika, pomagaj si!« jo je osrčevala zadaj Maruša.

Ko je čul Janez njen glas, se mu je takoj zjasnilo.

»Ha! Ali je tako? Prokleti satan!«

Tisti hip je hotela Rezika poprijeti z rokami, da bi bolj privila, a Janez je izpustil njen vrat in se uprl z vsemi močmi vanjo ter jo odrinil toliko, da je dobil prostora zase in je vstal.

»Kaj mi hočeta?«

»Rezika, nikar ga ne poslušaj, vse ti bo utajil,« se je oglasila Maruša.

»Pri kateri ljubici si bil? Precej mi povej!« je zavpila Rezika in razprostrla roke. »Jaz te zadavim, ako ne poveš.«

Janez je poznal njeno moč, ozrl se je po orožju, da bi se branil. Ugledal je sekiro, ki je bila naslonjena za vratmi, pahnil z vso silo ženo v stran in skočil k sekiri.

»Sedaj pa ti ali jaz,« je zagrozil ženi in namahnil.

»Rezika, ubil te bo! Beži!« je viknila Maruša in zbežala v vežo. Tudi Rezika je prestrašena odskočila.

»O, ti bom že dala,« se je med vratmi grozila, a Janez je zaprl vrata in jih zapahnil.

Roka mu je omahnila, da je padla sekira po tleh, a sam se je zgrudil na klop in jeknil:

»O, tako življenje! Vsak pes ima boljše kakor jaz.« Solze so se mu vlile.

Oni dve sta pa vpili zunaj in ga zmerjali. Ko je Janez nekaj časa poslušal, je spoznal, kaj je, česa ga dolžita. Vsa kri mu je šla v glavo, segel je po sekiri, da bi planil za njima. Pa ustrašil se je samega sebe, prijel sekiro in jo zapodil v kot pod posteljo, da bi mu ne napravljala izkušnjav.

»Torej to! Celo to mi podtika?«

Zopet se ga je polastila želja, umakniti se iz tega kraja. Zadnji trenutki so ga dovolj prepričali, da tu nikdar ne bo miru. Naslonil se je k mizi, podprl glavo in premišljal; motilo ga ni gromenje, niti vihar, ki je divjal zunaj. Tako je sedel nekaj časa, a naposled dejal sam pri sebi:

»Umakniti se moram. Tukaj si še nisem v svesti življenja, dokler stara živi. Morda bo potem bolje. Neumen sem bil! O, ko bi bil vzel drugo in šel z njo takoj s trebuhom za kruhom, pa bi mi ne bilo tako hudo, kakor mi je sedaj! O, ljubi stric, ko bi ti vedel!«
Oblekel se je popolnoma in vzel iz omarice denar.

»Dovolj bo; ko pridem tja, bom že zaslužil.«

Ozrl se je nackrog, da bi kaj ne pozabil, vzel dežnik iz omare ter poslušal. Ko se je prepričal, da ni nobene v veži, je omočil prst v škropilnik in se prekrižal in šel. Na vežnem pragu se je obrnil in zavpil:

»Bodita pa sami! Jaz vama odpustim, pa molita, da vama tudi Bog odpusti, ako se več ne vidimo!«

V čumnati je nastalo vpitje, a Janez je brž odšel v temno viharno in deževno noč.

Ni še bil sto korakov od hiše, ko se posveti na vežnem pragu, in Rezika je klicala:

»Anza! Kam pa greš? Nazaj pojdi, Anza! Jaz ti bom dala, ako ne boš ubogal!«

»Vidiš ga, pa zopet gre za drugo, on, tvoj mož!«

Te Marušine besede so ga še bolj pognale, da je bežal po temi in dežju, kakor pregnanec.

27.

Rezika je bila še drugi dan vsa v ognju, tako jo je Maruša podkurila. Nekaj časa je mislila, da je šel mož res kam dalje, ko se je tako poslavljaj, pa teta ji je kmalu izbila te misli.

»To je samo tebe slepil, da bi ne vedela, kam je šel. Že sedi kje v kaki gostilni s kakšno babo in se tebi posmehuje, ki si tako neumna. Oh, ne zabi me!«

»Nič več me ne bode vodil za nos,« je sklenila Rezika.

Komaj se je zdanilo, se je že opravila in šla za njim. Besnost jo je podila od gostilne do gostilne, in čim dalje je zaman hodila, tembolj je naraščala njena togoča.

»Kje je naš? Ali ste ga videli?«

Pa nihče ni vedel zanj. Gostilničarji so se ji posmehovali, kakor vsaki ženski, ki išče moža, in delali dovtype.

Spehana se je vrnila Rezika na noč.

»Ali si ga našla?«

»Ah, da bi ga bila, privlekla bi bila živega ali mrtvega! Nikjer ga ni. Izginil je brez sledu.«

»Kdo ve, kje jo ima?«

»Teta, kaj pa, ako je res šel kam daleč, da ga ne bom več videla?« je rekla Rezika.

»Tako bi zapustil ljubico? O, ženo pač, toda ljubico? — Ej, saj se poznamo! Ne zabi me! Kaj takega se ne pozabi.«

»Pa kje je vendar ona? To mi povejte! Tja grem, pa zadavim njo in njega.«

»Le potrpi! Vse se bo izvedelo. In potem, Rezika moja, boš pa že naredila svoje, jaz ti ne bom branila.«

»Niste slišali, ko je rekel: jaz vama odpustim. Gotovo je šel kam daleč.«

»Hinavec je! Le verjemi, da je hotel naju s tem slepiti in da se zopet vrne, morda že nocoj ali pa malo kasneje.«

Pa ga ni bilo tisto noč, pa ga ni bilo prihodnji dan, niti drugi, tretji.

Ko so se polegale vzburjene strasti v Rezikinem srcu in je začela premišljevati, je gledala debelo, in vrivalo se ji je vprašanje:

»Kaj pa, ako ga več ne bo?«

To jo je skrbelo, in začela je dvomiti, da bi bil mož res šel za drugo.

»Teta, jaz ne verjamem, da bi se pečal z drugimi.«

Maruša je pa sklenila roke, povzdignila oči ter rekla:

»Lepo te prosim, Rezika, ne bodi tako neumna in otročja. Ali te ni dovolj prepričala tista ženska roka na podobici, in tiste sladke besede?«

»Pa je rekel, da je bil doma pri svojih.«

»Ne verjemi mu!«

Začelo je pa tudi Marušo skrbeti, ker ga le ni bilo.

»Le kje jo ima!« — — —

Nekega dne potem pa je privihrala na Višavo Kokotova Jera. Sople je kakor meh, in sline so se ji cedile iz ust.

»Kam se ti pa tako mudi?« je vprašala Maruša, ko je videla, da Jera ne more spraviti besede iz sebe.

Jera pa je samo mahala z rokami in ječala:

»Jazes! Jazes! Jazes!«

»I, kaj se je pa vendar zgodilo?« sta se čudili obe.

»Oh, meni nič, meni nič, ampak... Rezika, usta mi zamaši, ako nečeš nekaj izvedeti!«

Maruša je slutila nekaj hudega.

Pomenljivo je pogledala Jero in ji namignila. Jera je razumela in stopila za njo v čumnato.

Na! Malo potegni, da prideš k sebi!« je velela Maruša in ji ponudila brinjevca.

»Luk, luk, luk! Sedaj bo pa že. Maruša, nikoli se nisem še tako prestrašila.«

»Tako, kaj je?«

»Maruša, ušesa si zatisni ali me pa ven vrzi, jaz ti moram povedati, zato sem prišla. Da bi jaz tega ne bila nikdar videla!«

»S katero si ga videla? Kje pije? To mi povej, pa ga potem še enkrat potegni!«

»On se je napil, tako napil, da nikdar več pil ne bo... Utonil je.«

Maruša je osupnila.

»Naš? Ali je res?«

»Pa meni ne verjameš, meni? Ali sem že kdaj samo mislila zlagati se? To mi povej! Mar ga ne poznam? Komaj dve uri je, odkar so ga potegnili iz vode. Res je nekoliko zabuhel, pa jaz sem ga spoznala. Vaš gospodar je.«

»Jej, taka smrt!« je vzdihnila Maruša, in solze so ji zaiskrile, »Bog mu odpusti!«

»Bog te usliši, Maruša, zakaj v grehih je umrl.«

»Kje je pa utonil?«

»Na Črni vodi pri prvem mlinu.«

»Na tisti vodici? Kako je vendar bilo? To mi povej!«

»Kaj vem? Čakaj, vse ti bom povedala. Lej, vsa sem mokra od strahu, tako sem se prestrašila. Pa nič ne jokaj, Maruša, je že božja volja taka! Čakaj, kako je že bilo! Zjutraj vstanem zgodaj in se odpravim s to-le posodo, zakaj mudilo se mi je za jajci. Komaj sem bila nekaj korakov od hiše, kar mi primaršira naproti črn maček z zavihanim repom, pogleda me srepo, da sem se ga ustrašila in sem odskočila. Takoj sem vedela, da nekaj ni prav. Pa prekrižala sem se in molila, da bi ne bilo izkušnjav. Ker mi je treba dosti jajec, jo prasnem po mlinih, da bi prej nabrala. Tako sem šla tudi na Črno vodo. Da bi si bila nogo zvinila prej, predno sem tja prišla! Daj, da se še malo pokrepčam.«

»Ná, le potegni, saj ga imam še!«

»Grem v dolino po tistem gozdu; tu zaslišim žensko petje tam doli ob vodi. Malo sem bila nevoljna, ker sem mislila: mar bi molila, ker tako zijaš, pa bi bilo bolj Bogu k časti. Naenkrat pa, kakor bi odrezal, preneha petje, in grozen krik se razlegne, da mi je kar po kosteh zagomezelo. Gotovo nesreča, sem si mislila in se spomnila tistega mačka. Nato pa vstane klicanje in kričanje vse vprek. Jaz poskočim, in nisem bila še tistega mačka pozabila — gotovo je bil hudoba — pa sem bila pri vodi. Ondi so pa tekali ljudje ob vodi in

nekaj lovili. 'Kaj pa je? Kaj pa je? Ljudje božji!' sem brž vprašala. Mlinarica, tista Marijanica, Magdalenina hči, je pa vile roke in jokala. Ko je mene zagledala, mi je šla naproti in vpila: 'Oh, Jera, kakšna nesreča, kakšna nesreča!' — Jaz sem mislila, da ji je kak pamž utonil, pa sem si mislila: treba ti je tako obupavati, ne bo ti jih zmanjkalo, ne. Tisti hip so potegnili s kopačami človeka iz vode.

'Čm je! Prav on je!' je zavpila mlinarica, ko ga je zagledala. Potem sem tudi jaz stopila k njemu, in ko sem spoznala vašega gospodarja, sem postala vsa trda in kmalu bi bila počenila od strahu. Čast sv. Jeri, da nisem izgubila takrat glave. Še enkrat sem ga pogledala, potem sem jo pa pobrala, in udri! na Višavo. Šla sem, kakor bi bilo za menoj gorelo, da sem le prej prišla in vama povedala. O, uboga Rezika, kaj bo sedaj počela! Meni se smili.'

In pri tej priči so tudi Jero premagale solze, da je bridko zajokala.

Med tem so se pa posušile solze Marušine.

'Tako ti praviš, da pri tistem mlinu so ga izvlekli, kjer je omožena tista Magdalenina hči?'

'Prav pri tistem in ona ga je precej spoznala.'

'I, kaj bi ga ne, saj sta se imela,' je rekla Maruša brezčutno.

'To je bilo takrat.'

E, kaj takrat, sedaj, sedaj!'

'Kaj poveš!' se je začudila Jera. 'Zato je tako obupavala.'

'I, kajpak. Kaj meni mari, ako kakšni drugi ženski dedec utone? Ej, jaz imam dober nos, in moje oči me ne varajo. Da jaz nisem prej zavohala!'

'Ti sumiš?'

'I, kaj bi še sumila! Sedaj je očito, sedaj je dokazano! Kakšni so dandanes ljudje!'

Maruša je sedaj svoji prijateljici vse zaupala, kar je imela na srečo in ji pokazala tudi tisto nesrečno podobico, ki je izdala Janeza in utrdila Marušo v njenih sumnjah.

In tudi Jera je bila prepričana o Janezovi krivdi. Sklenila je roke, povzdignila oči, ter rekla:

'To je očitna kazen! Bog nas varuj greha!'

'Pa tacega greha!' je dostavila Maruša. 'Da sem se jaz v to nesrečno rodovino primožila!'

'Dosti si že pretrpela. Boš pa enkrat za to plačilo prejela. Kaj bo vendar dejala Rezika?'

'Ta je pa še tako nedolžna, da se ji težko kaj dopove. Rezika! Rezika!'

'Kaj ste prinesli?' je vprašala Rezika.

»Otrok moj, ti nesrečni in ljubi otrok moj,« je izpregovorila Maruša. »Sedaj se je pa izkazalo. Sedaj pa vemo, katero je imel.«

»Ha! Vi veste? Povejte mi, povejte kje je? Sedaj mi ne uide več!«

»Rezika, ne bo treba!«

Māruša je polččila roko na njeno ramo.

»On je preстал! On je kaznovan.«

»On? Kdo ga je?«

»Sam Bog, ki plačuje hudo in dobro. Tvoj mož je mrtev! Pa nikar ne obupaj!«

»Moj Anza — mrtev!« je viknila Rezika, in strah je spačil njen obraz. »On, moj mož! To ni res!«

»Jera ga je videla, ona ve!«

»Mrtev! Tudi z mezinem več ne gane,« je potrdila Jera.

»In kje je? Kje?«

»Na Črni vodi so ga potegnili iz vode. Tak je bil, kakor bi se bil prav hudo napil.«

Rezika si je zakrila obraz, vrgla se na posteljo in jokala.

Stara pa je stopila k nji, jo pocukala in rekla:

»Ni vreden, da bi potočila za njim solzo. Še nazadnje nam je sramoto naredil. Dekle, poslušaj me.«

»Moj Anza! Moj Anza! Moj ljubi Anza!«

»Nikar se ne končaj zaradi njega! Druzega ni zaslužil!«

»In vi tako pravite? Ali ste vi moja teta? Moj Anza mrtev!«

»Mrtev. Nič več te ne bo varal. Rezika moja, sedaj se je šele izkazalo, kdo mu je dal tisto podobico. Poznaš li mlinarico s Črne vode?«

»Kaj meni mari!«

»Ne? Vidiš, zaradi tiste nas Bog vse kaznuje. Za tisto je pohajal!«

»Ali je pa res? Ha! Ali je res?«

»Res, le poslušaj!«

Maruša je sedela in pripovedovala o rajnem možu, o Magdaleni in njeni hčeri Marijanici, mlinarici na Črni vodi, in mrtvem Janezu, ki je bil nekoč njen ženin. Ha, kako je kipelo v Maruši, ko se je ponavljalo staro sovraštvo! Srd je bliskal v njenih očeh, in iz njenih ust so prihajale kletve. In Jera se je režala, pritrjevala ji in pokušala brinjevec.

Sedaj je tudi v Rezikinem srcu vstalo sovraštvo do njega, ki jo je varal; obrisala si je solze in dejala:

»Prav mu je! Zakaj me je varal! Pa tisto njegovo bi pa vendar rada raztrgala!«

»Veš, Rezika, kar vesela bodi; bova pa družega dobili,« jo je potolažila Maruša.

Ljudje so prihajali gledat utopljenca in molit. Marsikomu so igrale solze v očeh, ko je gledal mrtvega moža, in si je mislil, zakaj je moral tako umreti.

»Pa ravno na Črni vodi je našel smrt. Ali se je sam? Ali ga je kdo drugi?«

Tako so se pogovarjali in izpraševali ljudje.

»Ja! Ja! Ravno na Črni vodi! Jaz že vem, kaj ga je tja vleklo,« je namigavala Maruša.

»Kadar je dovolj greha, pa Bog iztegne roko in kaznuje. Meni se nič ne smili.«

Ljudem se je studila trdosrčna ženska, zakaj nihče ni vedel, kaj je v njenem srcu. In taka je bila tudi Rezika.

»Kako je pa debel,« je dejala, ko ga je gledala.

In ko ji je pokazala teta objokano mlinarico, se je stresla Rezika, stisnila pesti in rekla:

»Teta, ali jo hočem?«

»Nikar, kaj bi ti dejali?«

»Zakaj pa joka, zakaj?«

»Že ona ve. Ali več ne veš? ,Ne zabi me! Vidiš tudi ona ga ne more pozabiti.«

Na Visoko je prinesel nesrečno novico hlapec Jurij.

»Kdo bo pa živino pasel?« je zarežala Maruša, ko je povedal, da gre.

»Meni nič mari! Ti stara, meni se zdi, da ti je več za živino, kakor pa za gospodarja. Menda si ga ti pogubila!«

Pa Jurij je slabo naletel. Maruša ga je oštela kakor nadležnega cigana; pa za to se ni zmenil in je šel.

To je bilo joka na Visokem! Odpravili so se takoj z doma, da vidijo nesrečnega sina, predno ga zagrebejo.

»Moj sin! Moj ljubi sin!« je zajokala mati, ko ga je videla na tistem golem odru v mrtvašnici.

Oče se je naslonil na zid. Zamolkli vzdihli so se mu utrgavali, in solze so kapale na tla.

Jokali so bratje in sestre, in vsak, kdor jih je videl.

Potem so šli na črno vodo, kjer se je bil sin ponesrečil.

Mlinar jih je povabil v hišo in jim pripovedoval:

»Bilo je v tisti grozni noči. Vihar je divjal, grom bobnel, in dež lil, kakor bi se bile odprle vse zatvornice. Naša tako mirna voda je naraščala od ure do ure. Začela je hrumeti čez jez, zapreti sem moral vse kamne in ustaviti delo, pa sem umikal žito in moko, zakaj voda je prestopila bregove, valila se je široko po dolini in zalivala

vse, pa sem se bal, da tudi mlina ne zalije. Umaknili smo se v hišo in s strahom pričakovali, kaj bo.

— Gorje mu, kogar je zalotilo zunaj — je rekla ona in pristavila: — Molímo! Molímo! —

Vseh nas je bilo groza, pa smo v strahu molili.

Polnoči je že davno odbilo, ko je nekdo potrkal na vrata, da smo se vsi prestrašili.

»Kdo je zunaj v tej noči? Odpri brž revežu,« je velela žena.

»Vzamem luč, da posvetim v vežo ter odprem vrata. V vežo stopi ves premočen, blaten in upehan človek. Jaz ga nisem takoj spoznal.

„Priatelj, kam pa v tej grozni noči? Odkodi?“

Posvetil sem mu v obraz. Ko sem videl, kako je bled, kako prepaden, kako ima zmešane oči, sem se ga kar prestrašil, a zdelo se mi je, da ga poznam, samo brž se nisem mogel spomniti, kje sem ga videl. Velel sem:

„Stopi v hišo!“

Toda on se je žalostno nasmejal in rekel:

„Ali smem? Ali me poznaš? Kaj bo rekla tvoja žena?“

Jaz sem se čudil, a tisti hip je prišla ona v vežo in kriknila:

„Res je! Janez je! Spoznala sem ga na glasu.“

In ko ga je vidla tako prepadenega, ga je vprašala sočutno:

„Kaj pa ti je?“

On je pogledal mene, kakor bi se hotel o nečem prepričati, in potem je izpregovoril:

„Marijanica! Glej me, na poti v Ameriko. Kaj bi vama pravil, zakaj; morda bi mi to celo privoščila. Dovolj je, ako veš, da ne morem več prebivati na Višavi pri svoji ženi. Kaznovan sem dovolj, tebi se pa dobro godi, kakor vidim. Morda se bo tudi meni kdaj bolje. Ko bi le te Maruše ne bilo na višavi! Pred to bežim na tuje. Ko sem zapuščal dom, nisem mogel iti, da ne bi videl tebe, Marijanica. Vest mi pravi, da sem tvoj dolžnik, ker nisem ravnal pošteno. Lahko si nevoljna name, lahko me preklinjaš, vendar te prosim odpuščenja, da me vsaj zaradi tebe ne bo vest pekla. Odpusti mi!“

Videl sem, kako so igrale solze v očeh moje žene. Smilil se ji je. Pogledala me je in rekla:

„Jaz sem ti že davno odpustila. Moža sem dobila in sem samo želela, da bi bil tudi ti tako srečen, kakor sem jaz.“

„Bog ti povrni Marijanica! Mirnejši bom na tujem, ko bom vedel, da v tvojem srcu ni nevolje. Bog vaju obvaruj! Ostanita srečna!“

Branila sva mu izpod strehe, toda ni se dal ustaviti in je šel v grozno noč.

O, lko bi bila midva vedela, da bo potem taklo!

Deroče vode so se valile po dolini in preplavljale tudi cesto; tema je bila pa taka, da se ni videlo tako daleč, kakor se seže z rčko.

Pa ga ni bilo ustaviti. Žena si je obrisala solze ter rekla:

„Moliva mu za srečno pot! Meni se smili!“

Molila sva, in potem je povedala, kako sta se nekđaj rada imela.

Ko se je zdanilo in prevedrilo, smo videli, koliko je naredila voda škode. Trgala je zemljo, podkopavala drevesa in razorala pota.

„Bog ve, kako je hodil?“ To nama je bilo večkrat v mislih.

Čez štiri ali pet dni potem pa gre ona prat plenice. Jaz sem se ji smejal, ko sem slišal njeno petje. Odkar je mati, je vedno vesela. Kar naenkrat je pa kriknila, da smo bili vsi po koncu in smo planili gledat, kaj je.

Tresla se je groze, ko je pripovedovala:

„Jaz perem, perem in izpiram, kar naenkrat se mi je zdelo, da je nekdo pokazal roko iz vode. Prestrašila sem se tega, pa sem mislila, da je samo prevara. Ko sem pa še nekaj časa zmajevala perilo, se skali voda, in človeška glava se prikaže.“

Ona ga je spoznala.

»To je Janez z Višave!« je kriknila ona.

Jaz pa sem se spomnil one grozne noči, in zdelo se mi je mogoče. Potem smo brodili po vodi in smo res izvlekli mrtveca. Gotovo je izgrešil v temi pot in zašel v vodo!»

»O, moj nesrečni sin! O, moj ljubi Janez!« je vikala mati in jokala.

»Tega je ona kriva! Samo ona! Prokleta Maruša!« je dejal Beligoj in ji zažugal.

To rekši so se zahvalili Beligojevi in šli na Višavo.

Prepričani so bili vsi, da ga je pogubila Maruša.

»O, da sem bil jaz tako slep, tako neumen! O, da sem se udal tej Maruši! Zakaj sem nagovarjal sina, da je vzel to zmenè,« je tarnal oče in jokal spotoma.

Žena ga je tolažila, češ, da je bilo tako namenjeno.

Ko so se srečali na Višavi v hiši in je videl Beligoj, da se dela Maruša prisiljeno žalostno, je vse po njem vzkipeło:

»Hinavka grda! Ti si ga pogubila!«

Maruša je poskočila togotna:

»Kaj praviš? Jaz sem ga pogubila?«

»Ti, samo ti, pa nihče drugi! Zaradi tebe je hotel po svetlo«

Zlobno so se zabliskale Maruši oči in je rekla:

»O, jaz sem kriva, seveda! Jaz, ki sem skrbela za njegovo poštenje in dobro ime hiše, sem kriva njegove smrti; toda on, ki se je pečal z drugimi ženskami in se je na takem potu pogubil — gotovo je bila kazen božja — on je nedolžen kot angelček.«

»Ti lažeš! Janez je bil pošten!« je viknila Beligojka razjarjena.

»Kajpak hočeš reči! Ti si njegova mati in ga moraš zagovarjati. Toda jaz, ki mi podtikate krivdo njegove smrti, se moram braniti in povedati resnico: Ona mlinarica na Črni vodi, kjer je utonil, je bila njegova ljubica.«

»Nekdaj pač, toda sedaj je bil mož, in to, kar mu podtikaš, je samo peklenska laž!« jo je zavrnil Beligoj.

»Res je, res, kaj se jezite?« se je oglasila Rezika. »Ker je bil tak, zato mi ni nič hudo za njim.«

»Pa si ti njegova žena?« ji je očitala mati.

»Ona je, pa on ni bil mož. On je imel druge. O, nama ne boste podtikali njegove nesrečne smrti! Sam si je kriv, in pa tista, ki ga je vabila k sebi. Mislite, da ne moremo dokazati, da je imel druge?« je zagodrnjala Maruša.

»Ti kaj veš? Ti?«

Maruša je šla v čumnato, a oče in mati sta se pogledala nekoliko osupnjena.

Maruša je prinesla podobico. Zmagovalen nasmeš je igral na njenem obrazu.

»Vidite, to-le je imel od nje. In, ako se nimata dva rada, se kaj tacega ne daje. Hej, ali jaz lažem?«

Oče in mati nista vedela, kaj bi na to odgovorila.

Ko je pa ugledala sestra podobico, je kriknila:

»To podobico sem mu jaz dala.«

Oba sta jo pogledala.

»Zadnjič sem mu jo dala v spomin.«

Vsi so se pogledali. Različne misli so jih navdajale.

Rezika se je obrnila k Maruši pa rekla:

»Vidite, saj sem vam pravila, da je bil doma pri svojih, pa mi niste verjeli.«

Te besede so spravile Marušo v zadrego, pa samo za hip.

»Pa jim ti verjameš? Ali ne verjameš več svojim očem, he?«

»Hudoba!« je zakričal Beligoj. »Ti si morilka mojega sina.«

»Kaj praviš?« je zavriščala Maruša togotno.

Beligoj se je pa obrnil k Reziki in ji rekel:

»Glej jo, ta ti je umorila moža!«

Rezika je gledala neumno sedaj Marušo, sedaj Beligoja.

»Sodniku na zemlji si ušla, toda enkrat prideš pred Tistega, ki pozna vso tvojo zlobnost. Tistemu ne uideš!«

Tako je zažugal Beligoj Maruši in se obrnil rekoč: »Pojdimo odtod!«

Stranik Dragoman:

Pesem

*Devojka z roko
žagrinja pojoči obraz.*

*Človek v pustinji molči
in sanja o beli nedelji.*

V zakriti daljini prepeva čist glas.

Sklonil sem mlado glavo.

*Kako je lepo,
poslušati pesem in slutiti bel obraz! — — —*

Prav lepo je res na deželi

Hrib v rumenem solncu, mlado polje v svežem zelenju, v vrtovih rože in nageljni v oknih kot slapovi, bele hiše kot počivajoče golobice, zelene oknice, rdeče strehe, samotne steze za vasjo, v daljini ostra vedrina gora in misel na zdravje, pod gozdom šumenje pritajenih voda, v hosti šepet sanjajočih dreves in od hriba do hriba vejeta toplota in domačnost kot bi hodili med nami božji svetniki. In sredi prepevajoče zemlje božji človek. S človekom vesela pomlad, setev, oranje; vročina žgočega poletja in blagoslov jeseni. Potem še jutranjica budečih se cerkvic po gričih in večernice zvonov, ki jih ne vidiš iz motnjave, ampak samo slišiš zamišljeno bronasto govorico. V tistem večeru fantovsko petje, polglasno in enolično, včasih otožno, včasih razposajeno, na belo nedeljo vriskanje v krčmi in ples, v hudih dneh molitev, nerodne prošnje in sklenjene roke.

In ničesar več?

O še prečudno dosti bridkosti!

Zemlja je sladek dar božji. Do zadnje grude je blagoslovljena. Seješ vanjo, rasteš iz nje. Vdihavaš toploto iz kadeče se brazde, obračaš črnico in rjavino in se ti zdi, da ves svet prepeva. Dolge so njive in trde včasih. Stare roke ne razbijejo vseh grud, ne prekoračijo vseh razorov. Zemlja je bridka. Ko je solnce še v temi, jo orješ in rahljaš. Ko solnce že davno umre, se poslavljaš od nje truden in star. Naši očetje so delali tako, delamo še mi. Zemlja je težka. Dež in znoj jo pójita. Za poslednjo uro je pripravljena tudi kri.

Naša zemlja je majhna, naš rod je velik in še raste v vse strani. Podiramo slamnate koče in zidamo široke hiše. Meje sveta so se razmaknile v neskončne daljave, sever in jug si podajata roke. Očetje so z motiko in lopato ustvarjali njive in zvečer počivali v lesenih kočah. Sinovi so nemirni. Po poljih drviijo stroji, človek se umika železu in elektriki. Tradicija je zlomljena, človek hiti, da bi ga čas ne prehitel.

Čas je čudovita stvar. Odpravil je grajske, porušil gradove, pozabil na tlako, samo na zemljo se ni spomnil, ki jo je pustil za tisoč kmetij v enih rokah. Ali pa je tudi nanjo pozabil.

Zemlja je nasičena. Vsak kvadratni meter imajo svojo roko, ki nadenj vihti kramp, seje, žanje in orje. En otrok objema svojo njivico, štirje gredo v svet, pa se eden zapije, drugega stroj ubije, tretjega jetika pobere in pride samo umirat domov, le četrti, poslednji, ki je največ zdravja prinesel od doma, predolbe vse mrzle in lažne ure in spusti vedno roke v enoličen udar in zamah, kadar pokliče sirena.

Prav lepo je res na deželi...

Resnično je lepo nekje v gorskih dolinah. Drugod pa solnčne podobe ugašajo, zraven belih cerkva rasto črni dimniki — tovarne po vaseh. In ni nič čudnega in vemo vsi, da mora biti tako, samo že včeraj bi lahko mislili na to.

Stroj ubija Boga. Mrzlo jeklo udarja po toplih dušah, bije in bije, dokler se ne uklonijo. Za tisto uro bi morali misliti, za tisto poslednjo, ko bo naš človek ves tovarni prodan — saj je že danes vsak peti — in bo pozabil med divjim šumenjem koles, da je nekje sveti, sveti mir in božji obraz.

Prav lepo je res na deželi...

Dežela bo jutri s stroji preplavljena; kakor je danes z veselo pesmijo in svetlo podobo. V pesem pri stroju zaenkrat ne verujem, predivja je in preveč je obupa v njej, da bi božje solnce nadomestila in staro idilo.

Tradicija je padla, prirodna lepota ugaša ali pa je drugačna, pa še nimamo pravih oči, da bi jo razumeli. Eno pa je: da bi poskrbeli za jutrnjo uro, ko bosta kmet in delavec eno, da bi poskrbeli za Boga. Ker so že pozne ure, bi morali ta hip začeti in globoko zasaditi mladike, da jih tudi najbolj leden stroj ne bo zadušil.

J. Vizjak D. J.:

Na Kurseongskem trgu pod Himalajo

Pred nekaj dnevi sem spet občutil, kako prijetno je v ranem jutru v božji naravi. Čist in svež zrak, bujno zelenje in prepevanje ptičic me je spomnilo na tiste lepe majske dneve v domovini ter bi bil skoraj pozabil, da sem v tujini, ko bi ne bil na poti srečaval golobradih tibetanskih svečenikov, lam, ki so kaj čudno oblečeni. Zlasti so me zanimala njihova pokrivala. Prvi je nataknil na glavo koničast, škarniellju podoben stolpič, pol metra dolg, drugi zeleno kapo, tretji krono v vseh mavričnih barvah, ta rumeno kamilavko, oni bučo; tako so si sledili v dolgi, pretrgani vrsti. Vsi so molili in vrtili vsak svoj molitveni mlin. — Star lama zmagoslavno nosi v desni roki star trizob, na katerega je privezal cel »jakov« rep, pred njim stopica otovorjen oslič z zvončkom okrog vratu. Mislil sem, da ga je oslič motil pri molitvi, ali da ga je celo razjezil, ker je možak naenkrat godrnjaje sredi ceste obstal in se sklonil, kot bi hotel po-brati kamen, da se maščuje nad suhim živinčetom. Toda ko sem videl, kako je segel po šopu trave, sem vedel, da se osliču ne bo nič žalega zgodilo. Kajti, kot že veste, pravi budist nikoli ne ubije

niti najmanjše stvarce; celo če na poti zagleda mrtvo žabo, kačo ali ptico — kar sem ravnokar videl —, se mu zasmili in jo takoj pokrije z velikim listom ali s travo. Na vrh pa postavi kamen kot nagrobni spomenik. Morebiti to delajo tudi radi tega, da ne bi ostali mimoidoči preveč žalovali, ali radi česa drugega, kdo ve? Spraševali bi jih zastonj in bi nam kvečjemu znali odgovoriti, da jih je tako naučil njihov praded.

Solnce se je na vzhodu že povzpelo nad gore, ko sem korakal skozi mesto Kurseong. Ob prodajalnah na trgu čepe indijski trgovci v belih oblačilih in se umivajo kot beli labodje ob tihem jezeru. Vsak ima pred seboj pollitersko posodico iz medi, iz katere srka vodo in si izpira usta. Pravi Indijci nimajo krtačic za zobe, namesto njih uporabljajo palčice, ki jih na enem koncu nagrizajo in s tako prirejeno metlico po pol ure strgajo po zobeh. Kako pameten je bil indijski zakonodavec Manu, ko je Indijcem preskrbel tako poceni krtačice za zobe! Gotovo je sam prvi poskušal tako sredstvo za čiščenje zob, drugače bi ne bil izdal toliko zakonov o tem.

Prvi njegov zakon o čiščenju zob določa dolžino palčic, vsako ugledu kaste primerno: brahmami morajo rabiti palčice približno 25 cm dolge, kšatriji 18 cm, vajšji 12 cm; sudre in vse ženske brez razlike pa samo 8-centimeterske. Celó les, iz katerega smejo rezati palčice, je Manu predpisal. Biti mora od sledečih dreves: datljeva palma, kadanuba, karanea, banijan, tamarin, bambus, mango, nin, apamarga, bel, akanda in smokva. — Ker pa je indijski narod mnogoštevilen, se je Manu morda zbal, da bo prehitro zmanjkalo drevja, ker je ono ravno tako pojav božje modrosti, kakor človek sam. Ko bogovi oblikujejo cvetje in drevje, se nad njim ravno tako naslanjajo kot umetnik nad svojim umotvorom. Zato mora vsak hindu, ko seka drevje ali prirezuje veje, klicati bogove in jih prositi, naj mu to dovolijo, ker mu je potrebno. Molil pa bo pri tem takole: O gospodar gozdov, prejasni Brahma, daj nam dolgo življenje, moči in slave; daj nam sinov, živine in bogastva; daj nam, višji gospodar, razuma in modrosti!

Postava določa tudi, na katere dni Indijci zob sploh ne smejo čistiti s palčico: na rojstni dan, na dan poroke, na vse postne dni, na dan mlaja in polne lune in nazadnje na dan, ko je kdo slabe volje. Te dni vsak hindu samo dvanajstkrat po vrsti z vodo splakne usta. Tisti pa, ki uporabljajo kakršenkoli prašek, ne smejo uporabljati palčice, temveč morajo rabiti palec ali prstanec.

Mudi se mi v Teraj, da še o pravem času pridem naproti misijonarju, ki že teden dni obiskuje svoje raztresene ovčice. Ko se spet snidemo pa vam bom povedal, kaj sem videl in doživel v Teraju. Zbogom!

»Stolpi molčanja« v Bombaju v Indiji

V Indiji obstoja sekta »oboževalcev ognja«. Ti ne smejo svojih mrličev pokopavati, marveč jih morajo vreči v »stolpe molčanja«, kjer jih raztrgajo in požro mogočni jastrebi, ki neprestano prežijo

na nov plen. Zgornja slika nam kaže en tak stolp, čigar zidovje je tako visoko, da razen ptičev nobeno živo bitje ne more priti v njegovo notranjščino. Na robu stolpovega zidovja vidimo jaté jastrebóv, ki preže na svojo »južino«.

Stranik Dragoman:

Pod mrakom

*Moj angel je prišel oznanjat večer.
Gospod je potegnil zavezo tež luči
in stegnil razžarjeno dlan
nad gorami v pristrčen pozdrav.*

*Tihota na cesti. Boga ni nikjer
in romar se sredi križpola sam muči.
Ves svet je z ograjo obdan,
da Gospod ne bi prišel z višav.*

O plesu

Človek, ki je količkaj muzikaličen, takoj spozna takt, ki je pripraven za rajanje. In vsak, ki je vesel, se ob primernih melodijah rad zavrti. Vse rado raja, preprosti ljudje prav tako kot izobraženi. In celo narodi, ki o kaki civilizaciji nimajo niti pojma, zbijajo na napete kože, da dajejo s tem udarce za ples v taktu.

Prav to, da že divji rodovi radi plešejo, me potrjuje v mnenju, da rajanje ni nič protinaravnega, samo na sebi še nič protizakonitega. Ker je pa to moje mnenje treba obširneje razložiti in ker vem, da mnogo fantov redko sliši kaj o plesu drugod kot na prižnicah, sem se namenil, napisati nekaj daljših vrst o tej stvari v našem fantovskem glasilu.

Po mojih mislih moremo o plesu govoriti s treh zrelšč: s telovadnega, kulturno-vzgojnega in versko-moralnega. Če naj ga sodimo in morda celo obsodimo, ga moram najprej z vseh teh zrelšč točno premotriti. Preden začnemo razpravo, moram poudariti, da skušam biti vseskozi stvaren, da bodo iz nje zvedeli svoje tisti fantje, ki predradi rajajo, pa prav tako tisti, ki ples prečno gledajo.

I.

Ples s telovadnega zrelšča.

Dejstvo je, da je naš čas po vojni še vedno preveč usmerjen v materijo, v telesnost, dasi pokreti, ki hočejo dvigniti človekov pogled v duševnost, niso redki. Mladina obojega spola hoče predvsem gojiti telo v letnem in zimskem sportu v preprosti naravi. In ta prosta narava že sama vpliva na sportnike in telovadce tako, da tudi njih misli okrene v preprostost, ki se pri njih zlasti izraža v nošnji obleke in sploh v vsem njihovem vedenju. Pa ne samo pri njih, v vsej njihovi okolici se pozna ta prirodna preprostost, tako pri njihovih družinah in prijateljih, ki se vsi navzamejo teh šeg in navad. Neka preprostost je torej dandanes v ospredju pri mladini obojega spola. Da, obojega spola; tudi pri dekletih. Poglejte samo njihovo obleko, tako zvano dečvo. Ali ni ta povsem enostavna, brez posebnih okraskov? In še prav preproste, narodne vzorce so si izbrale za te vrste obleko. Odšteti moramo seveda pri tem tisto neumno poznavanje pariških in dunajskih mod. Tista noša ni naša, ni slovenska, ni narodna. Zakaj je sploh začela v mestih dečva izginjati?

Ta preprostost je šla v sportu in telovadbi sami tako daleč, da je začela izbirati le lažje vaje, čim najbolj preproste gibe. Težke akrobatske vaje na bradlji in drogu ne vlečejo več, to orodje sploh izgublja pomen. Dandanes se vsak rajši prosto giblje po travi, skače

v vodo in pleza po gorah — vse to pa le z malenkostnimi pripravami ali celo brez njih. Lahka atletika stopa v ospredje.

Zakaj sem tako obširno govoril o sportu in telovadbi, bo vsak vprašal. Zato, ker je ples tudi panoga sporta in telovadbe. In glejte, tudi ta je preprost, brez orodja in priprav. Prav zato pa je med prvimi vežbami v sportu. Saj je ples lahka vaja, nekako med redovnimi in simboličnimi; bliže je seveda poslednjim, ki so v zadnjih letih dosti bolj na dnevnem redu kot one vaje na štetje ena, dve, tri, štiri.

Pri tem pa, da štejem ples med telovadbo svoje vrste, ne mislim na tisto drvenje naokrog, kot se godi pri polki, nego na naše ritmične plese, ki imajo morebiti tudi kak globlji simbolični pomen, kot so posebni baleti in marsikateri moderni ples. Mislim torej na čiste umetne plese, ki se goje po telovadnicah in jih uče prav za to določeni telovadni ali plesni učitelji. Torej je ples s tega zrelišča prava telovadna panoga, prava simbolična vaja, ki ji ne moremo prav nič oporekati, ali jo celo grajati! In to kljub temu, da se teh vaj udeležujejo fantje in dekleta skupno. Saj je nešteto simboličnih vaj, ki se delajo mešano, pa se še nihče ni zgledoval nad tem! Seveda mi bo to priznal le tisti, ki pravilno motri ples z vseh treh zrelišč in ne morda le s tretjega. Ne oporekam sicer, da se tudi te telovadne vaje dajo izrabljati. A to je drugotna stvar, le pritiklina, o kateri obširneje pozneje. Za sedaj pripomnim le to, da se da zlorabljati vse.

II.

Ples s kulturno-vzgojnega zrelišča.

Prav gotovo je, da smo fantje često slabi kavalirji, da smo v družbi prečesto neotesani, surovi. O tej stvari se bomo itak še natančneje pogovorili. Za danes naj zadostuje le ta ugotovitev, da premalo ali celo nič ne poznamo pravil olike in lepega vedenja. Saj priznamo, da se pogosto zgodi, da v družbi čakamo, da nas dekleta začno zabavati. Ali pa je tudi nasprotno mogoče, da govorimo preveč, kar tjavendan, brez premisleka, s kom govorimo in kaj smemo z njim govoriti. Celo to se zgodi, da govorimo v družbi prostaško in nizkotno, ali pa obratno, da razlagamo preobširno svojo dozdevno učenost. Vse to dobite v naših družbah. Sicer bi utegnil ta ali oni ugovarjati: saj smo hodili v šolo, saj nas je že ta dovolj mučila, kaj nam je še treba pridig. Res, prav to je res, da nas je šola mnogokrat mučila z marsikatero manj potrebno stvarjo, a za kretanje v družbi nas ni prav nič izobrazila. Pomnimo, da je med mnogimi potrebnimi stvarmi, o katerih šola molči, tudi vzgoja o olikanem vedenju v družbi! In take stvari nas uči življenje samo. Glejmo, da pravočasno gremo v to šolo!

Družba sama in dobra poučno zabavna knjiga sta tista šola, ki te učita lepega občevanja v družbah. V tej šoli spoznaš življenje in delo svojega bližnjega.

Sedaj pa seveda nastane vprašanje, kje naj pridem v družčino, kako naj pridem vanjo in kakšna naj bo ta družba? Ali ti zadostuje en sam prijatelj ali morda majhen, intimen fantovski krog? Ne! Vse to je sicer prav, dobro in potrebno, a ni dovolj! Tudi v družbo z dekleti moramo zahajati! Zakaj? Stvar je čisto preprosta, odgovor povsem jasen: fantje smo že po svojem značaju, po svoji naravi bolj ali manj odurni, vihravi, surovi in zato tudi često neolikanega vedenja. In kje te napake laže odpravimo kot v družbi nežnih, blagih, k melanholičnosti nagnjenih deklet? Res, ženski značaji vplivajo na moške umirjevalno, blažeče.

In sedaj vas vprašam, kje je lepša prilika, da pridemo v dostojno družbo kot pri plesu v telovadnicah? Saj je to vprav tista družba, ki nas hoče napraviti olikane, tista šola, ki je nam fantom neobhodno potrebna, tista šola, ki spravi naše medsebojno občevanje v pravi tir. Pri tem plesu so namreč pravila olike silno stroga, saj vsaka učiteljica beseda naravnost govori o taktu in kavalirstvu. Takoj je grajan tisti, ki prekrši to ali ono pravilo. In tudi posebna predavanja o olike so tu na dnevnem redu. Nobeden se sicer vsega ne zapomni, a veliko vendar odnese s plesnih vaj v druge družčine.

Torej tudi s tega zrelišča je ples neoporekljiv, celo potreben! Res nujno potreben kot vzgojno sredstvo zlasti v sedanjem času, ki se mu še vedno pozna surovost in odurnost, ki sta posledici divjanja v svetovni vojni.

III.

Ples z moralnega, verskega zrelišča.

Doslej smo obravnavali ples le kot telovadno panogo. Ali ker prideta tu oba spola skupaj, pridejo nujno na vrsto moralna vprašanja, zato ima tu govoriti tudi vera, Cerkev.

Mnogo smo že govorili o plesu s tega zrelišča. Nekoč sem celo čul mnenje, da tisti fant, ki pleše, greši proti vsem božjim zapovedim. Po mojih mislih je tako obsežno raztezavanje preskropulozno, celo nekoliko sofistično. Po tej logiki tudi vsak lenuh, pijanec, tat greši proti vsem božjim zapovedim, vsaj izvajati se da tako.

Nasprotno sem pa slišal mnenja, da ples ni prav nič nevarnega, niti toliko ne, kot kak sprehod, ki ga naredi fant z dekletom. Temu pa zopet ne pritrdim.

Preden podam končni zaključek, končno mnenje, mi dovolite, dragi fantje, nekaj stranskih besed.

Predvsem moramo ločiti družbo na plesu, dalje vrsto plesa in vse okolnosti, ki ples lahko spremenijo v to ali ono sredstvo. Naglasim pa takoj, da smatram vsak ples za grešno priložnost, naj te v resnici povede v greh ali tudi ne!

Najprej družba in z njo vrsta plesa. Različni plesi že sami po sebi privedejo skupaj prav različno družbo. V lepih, okusno in razkošno okrašenih dvoranah se vrše plesi, kjer se zbere elitna, najboljša družba, tako zvani »višji krogi«, kamor odlične dame pripeljejo svoje hčerke in jih često tudi nadzorujejo, kar je prav in lepo in in kar potrjuje moje zgornje mnenje, da je vsak ples nevaren, čeprav plešejo po samih parketih. Na takem elitnem plesu plešejo moderne plese, ki so se jih plesavci naučili od telovadnega učitelja. Zato pri tem plesu tudi najbolj pridejo v poštev pravila olike, ki jih je učitelj učil. Resnica je sicer, da je prav tu mnogo konvencionalnosti, laži-olike, proti kateri se je tako vneto boril veliki ruski pisatelj Tolstoj L. N., in morda prav to odganja preprostejše fante, da ne gredo na take plese. Ali prav res je, da je tak ples še najmanj nevaren.

K istotako malo nevarnim plesom štejemo lahko vse narodne plese, pri katerih sploh ne pride do tesnih stikov med obema spoloma. Tak ples je n. pr. hrvatski kolo, pri katerem plešejo fantje in dekleta v krogu.

Vse kaj drugega so pa tisti plesi, ki so dandanes na sporedu skoro pri vsaki veselici. Nekatera društva celo namenoma na vabila pišejo: Po polnoči ples. Tako, po polnoči šele? Takole do petih, šestih zjutraj, kajne? Se li ne zavedajo prireditelji teh plesov, da je še vedno resničen naš slovenski rek: noč ima svojo moč?

Na tak ples jih gre prav mnogo zgolj radi slasti in strasti. Nekaj jih gre iz navade, ker mislijo, da noben ples ne sme miniti brez njih. Vmes so pa morda tudi taki, ki gredo le radi vesele družbe in zabave. Toda — ne le prej omenjeni, tudi ti zadnji se na te vrste plesu prav lahko spotaknejo!

In temu se ni prav nič čuditi. Po polnoči šele! In celo luči ugasnejo takrat. Ali ni to očito napeljevanje v greh? Nič drugega ni kot napeljevanje!! Jasno je zaradi tega, da moramo smatrati ta ples za najbolj nevaren, za pravo grešno priložnost.

Prav zato ga povsem obojam z vseh treh zrelšč, ker se tu niti malo ne goji razvedrilo, ki nam ga sicer nudi telovadba, ker se tu niti malo ne učiš olike, ker je tu grešna priložnost največja. Dragi fantje, takih plesov se ogiblјimo, pa naj se vrše v tem ali onem domu, v tej ali oni gostilni, na podu ali v privatni sobi! Ta ples je nevaren vedno in povsod tako v dušnem,

kot telesnem oziru! Da, tudi v telesnem. Ali se ne boš tu, v pozni hladni noči dodobra prehladil in si nakopal bolezen.

Sicer so današnje visoke davščine in takse takele plesne zelo omejile, in prav je tako. Saj to niso bili več plesi, nego divjanje po cele dni, ponekod od sobote do torka nepretrgoma. Ali naj bo to zdravju koristno? Tak ples mora vsakdo odklanjati.

Kdo mi utegne ugovarjati: meni, fantu s trdno voljo, se tudi na takem plesu ne more nič pripetiti! Tako? Ti veš že naprej? Morda prvič, drugič, tretjič še ne. Toda ali ne veš, da je to prav tako, kot če bi kdo sedel k nemoralni knjigi, pa rekel: brez skrbi jo preberem. Da, dve, tri strani. Ali potem? Saj vam je znan latinski pregovor: guta cavat lapidem non vi, sed saepe cadendo, kar se pravi po naše: kaplja ne zdolbe kamena s silo, nego s čestim kapanjem. Da često! Kdor gre na tak ples enkrat, dvakrat, bo začel hoditi redno, in to često pohajanje ga bo nekoč vrglo! Vsi smo ljudje, pa k slabemu nagnjeni, ne k dobremu. Ni mogoče, da se ne bi po polnoči, v tesnem objemu z dekletom, v fantu ne vzbudila silna spolna strast! Že tako jo je težko krotiti, pa naj fantje še posebnih priložnosti, kot je takle ples, iščejo? Ali je to previdnost?

Še nekaj mi prihaja na misel, da ti povem, moj dragi brat. Če imaš že izbrano svojo izvoljenko, pa se radi slabih gmotnih razmer ne moreš še poročiti, in želi ona iti na ples: potem, dragi fant, je tvoja sveta dolžnost, da jo spremiš tja in ob primernem času odvedeš domov. Tako bo najbolj prav za oba. Poskušaj pa tudi, da jo od plesa sploh odvrneš! Saj je še nešteto drugih zabav, ki so mnogo manj nevarne. In če sta že na plesu, pazi dobro, s kom pleše! Kakemu izprijenču je ne dovoli! Rajši s plesa domov!

Tudi za vaju sama je bolje, da se plesa ne udeležita, kajti tu strast posebno oživi in bi tudi vaju mogla zapeljati predaleč iz plesne dvorane... Saj me razumete, kaj mislim!

Pred kratkim sem bral sodbo nekega misijonarja o plesu. Pravi, da mu zlasti ugajajo tisti prirodni plesi, ki jih je videl pri vseh narodih, koder je hodil. Odločno pa obsoja zmaličene plesne po dvoranah, kjer so ljudje, kristjani in katoličani slabše opravljene kot pogani, ki jih je videl pri plesu!

Da na kratko končam: plesi so zase nekaj veselega, naravnega, zato dovoljeni! Lepi, mirni, poučljivi plesi pod nadzorstvom so glede olike nam fantom koristni. Nasprotno pa je treba energično nastopiti proti nemoralnim plesom in jih zabraniti, kjerkoli nam je to mogoče. — Vem, da je še ogromno število vprašanj glede podrobnosti. Toda moj namen je bil le, da vam na čelno razložim, kako naj sodi katoliški fant o plesu. Za podrobnosti pa vprašajte svoje spovednike, saj vam bodo radi vse malenkosti pojasnili.

Drago Voglov:

Nekaj o knjigovodstvu

Vedno bolj je trda za denar. Zmiraj bolj in bolj moramo skrečiti izdatke, ter iskati virov novih dohodkov. Toda kateri so ti nepotrebni izdatki, koliko znašajo? Ne vemo, ker ne zapisujemo. In vendar je zapisovanje dohodkov in izdatkov prav tako potrebno in koristno kmetškemu fantu, ki ima letno par kovačev prometa, kot trgovcu, katerega promet gre v milijone.

Dvojno korist daje nam fantom tako knjigovodstvo. Prvič spoznamo natančno vse naše potrebne in nepotrebne izdatke. Koliko dinarjev in kovačev izdamo na leto brez potrebe. Sami zase se nam zde malenkost, toda če bi vse te sešteli, bi bila lepa vsota. Le na podlagi takih računov bomo našli pravo pot do varčevanja. Drugič pa je naše sedanje knjigovodstvo izvrstna šola za poznejše življenje, pa naj smo že kmetje, delavci, obrtniki ali karkoli. Saj si naprednega kmeta ali obrtnika brez knjigovodstva sploh misliti ne moremo.

Novo leto je pred vrati. Vzemimo v roko beležnico, ter zapisujemo vsak dinar, ki ga bomo prejeli ali izdali. Ne izgovarjajmo se, da je premalo, da ni vredno. Na koncu leta pa bomo lahko pretehtali vsak dinar, ali je bil izdan brez potrebe ali ne. Takrat bomo jasno spoznali, da je knjigovodstvo temelj varčnosti, temelj vsakega gospodarstva. Naučimo se dobro gospodariti z malim, da bomo enkrat znali z velikim!

Vostner Leopold:

Izobraževalna društva in kmetška mladina

Pisati o razmerju med krščansko prosvetno organizacijo in kmetško mladino ni težko, saj je prav za prav naša organizacija popolnoma zrastle iz naših kmetških fantov. Vsa njena ideologija, Poslovnik in vse njene metode so bistveni izraz in podoba slovenske kmetške vasi. V Prosvetno zvezo je naš rod projiciral svojo dušo in če govorimo o kaki eminentno slovenski organizaciji, potem je gotovo taka organizacija Prosvetna zveza.

Kako je mična primera med izobraževalnim društvom in kmetško vasjo. Stara naša navada je, da se zbirajo starejši in mlajši fantje pod vaško lipo, ki je naš slovenski simbol, in med seboj pokramljujejo. To zbiranje fantov izhaja iz neke notranje naravne potrebe, ki jo čuti fantova duša, da se druži z enakimi, njim razodeva svoje misli, želje in čustva ter sklepa z njimi prijateljstvo.

Moč te naše kmetške fantovske družine je tako velika, da so

fantje pripravljeni drug za drugega vse žrtvovati. Redkokdaj se zgodi pri naših fantih, da bi bili medsebojno nesložni ali neiskreni.

Ta lastnost družabnosti in velikega pomena za skupnost naših fantov je prenešana v prosvetna društva. Fantovska družčina tvori jedro naših župnijskih prosvetnih odsekov. Ne drže fantov skupaj samo le pravila, Poslovnik in disciplina, temveč tiste prirodne vezi naše kmetijske fantovske družčine v naši slovenski vasi. Ker je Prosvetna zveza tako spretno izrabila to fantovsko nprav, že vsled tega temelji globoko v naši narodni duši.

Prosvetna zveza pa si je stavila za nalogo, naše ljudstvo versko-kulturno dvigniti, vse dobre njegove sposobnosti usovrševati in pripravljati mu mesto med prvimi kulturnimi narodi. Kdor pozna delo prosvetnega društva v kmetijski vasi, bo priznal, da se mu je to izborno posrečilo. Prosvetna zveza širi v kmetiskem jedru našega ljudstva prosveto in kulturo, ki je v resnici zdrava in smo na njo lahko ponosni. Da se je to posrečilo, je vzrok ta, da je naslonila vse svoje delo na vero in Cerkev. Kaj je našemu kmetu vera, more povedati le tisti, ki je enkrat kot otrok sam zrastel iz kmetijskih vrst. Naši domovi so nekako čisto posvečeni po verskih simbolih, šegah, navadah, slikah, najbolj pa po globokovernih dušah naših slovenskih kmetov in kmetic. Vse udejstvovanje v naravi, na polju, njivah, njegovo mišljenje in čustvovanje prevevajo liturgični simboli in obredi in neomajna vera v Boga in skrivnostno božjo Previdnost, ki se ji klanja naš kmet v veselju in žalosti.

To versko čustvovanje ni izraženo samo v pobožnih, priprostitih podobah in razpelih Križanega v naših kmetijskih domovih, temveč tudi v vaških kapelicah in v cerkvah. Kako pobožen je naš kmet, kako zelo njegovo dušo preveva misel na onostranost življenja, je živ dokaz tudi to, da skoro v vsaki večji vasi postavijo cerkvico, kot podružnico, če je župnija drugje. Naš kmet hoče stanovati v bližini Boga in neizrečeno je zadovoljen, ako sliši glas zvonov, kakor da bi slišal zvonjenje nebeških glasov. Zato si vsak Slovenec, ki se je preselil v tuje kraje, vedno vnovič zaželi nazaj v domačo, od košate lipe zasenčeno vas, nazaj v svoj kmetijski dom, nad katerim se dviga cerkvica z ličnim belim zvonikom. To versko miselnost naše vasi je sprejela vase tudi Prosvetna zveza. V svojih pravilih ima prvo mesto vera. Povsod, kjer ima domača vas ali fara kako slovesnost, v cerkvi pri obhajilni mizi, pred prižnico, ali zunaj pri javnih prireditvah, povsod sta naš kmet in prosvetni odsek skupaj. Ta vpliv in ugled, ki ga ima pri kmetu izobraževalno društvo, je notranji vzrok vsega njegovega mogočnega kulturnega dela na vseh poljih. Prosvetno društvo dviga kmeta, ga uči organizacije; fantje, ki jih vzgoji društvo, so najboljši zadružni gospodarji, občinski svetovalci, župani in slično.

Da je Prosvetna zveza zrastle tako z našo vasjo, je vzrok tudi to, ker ima tudi starejše člane, očete, zato tako dviga našo stanovsko kmetsko kulturo. Fant se ne da tako rad od vrstnika poučiti, pa rad posluša besedo starejšega, izkušenega moža, ki se zanima za fante in jim dobro želi. To sodelovanje mladine s starejšimi označuje čisto posebno metodo in zagotavlja trajne uspehe. Prav posebno se kaže vpliv prosvete na našo vas pri javnih prireditvah. Nekdaj so imeli skupne vaške prireditve, tam se je shajala vsa vaška mladina, očetje, matere, in se ob skupnih praznikih veselila. Starejši so pazili, da se mlajši niso ob velikem veselju kaj pregrešili zoper nravnost in šege. Danes so to mesto prevzela prosvetna društva in se v tem pogledu prilagodila kmetski vasi. Pri naših prireditvah so tudi zbrani stari in mladi, isti dobri običaji in šege se izpolnijo, samo da je nekdanja čisto priprosta vaška prireditev zelo pridobila na izobrazbi, spretnosti in popolnosti. Danes je Prosvetna zveza naša prava domača organizacija, v kateri se zbirajo starejši in mlajši, globokoverni, za vse dobro in napredek vneti možje in fantje. Zato naj Prosvetna zveza процvita in se še bolj razvija in naj nam vzgoji še mnogo vrlih gospodarjev, voditeljev krščanskih prosvetnih društev, močnih stebrov naše ljubljene domovine.

Nove knjige

Novi načrt Ljubljane s seznamom ulic. Izšel je v založbi Jugoslovanske knjigarne v Ljubljani natančni ter najnovejšemu stanju odgovarjajoči načrt stolnega mesta Ljubljane, ki sta ga sestavila mestna geometra Černe in Tomšič in ki ga je izdal mestni gradbeni urad. Tisk je v lepih petih barvah. S tem delom smo dobili zanesljiv in obenem na višku sodobne kartografske tehnike stoječ načrt, ki ga nujno potrebujejo Ljubljančani, še posebno dobrodošel pa bo tujcem, ki so zaradi orientacije nujno navezani na načrt mesta. K temu načrtu je izšel tudi seznam ulic, ki nam nudi mnogo lepih podatkov, ki jih vsebuje zraven natančne in skrbne navedbe ulic in krajev.

Janko Nep. Jeglič je zbral zgodovinska in zemljepisna pojasnila k imenoslovju ulic in krajev. V seznamu ulic, ki je izšel kot posebna, lična brošura na 24 straneh, so pojasnila pripisana vsakemu imenu, tako da je iskanje povsem enostavno. Pojasnila se raztezajo tudi na Moste, Vič in Zg. Šiško. — Cene temu načrtu so zelo nizke. Sam seznam stane 5 Din. Načrt v 5 barvah s seznamom 20 Din, na karton nalepljen načrt s seznamom vred 35 Din, na platno nalepljen, s palicami in seznamom vred 70 Din, na platno v žepnem formatu nalepljen, s seznamom vred 60 Din. — Naroča se v Jugoslovanski knjigarni v Ljubljani.

Izdaja konzorcij »Kresac«. — Izdajatelj in urednik: Ivan Martelanc, Ljubljana, Vzemna zavarovalnica. — Uprava: Ljudski dom, Ljubljana. — Stane 25 Din za vse leto. — Tiska Jugoslovanska tiskarna: K. Ceč.

SALDA-KONTE
ŠTRACE — JOURNALE
ŠOLSKE ZVEZKE — MAPE
ODJEMALNE KNJIŽICE
RISALNE BLOKE
ITD.

nudi po izredno ugodnih cenah

KNJIGOVEZNICA
JUGOSLOVANSKE TISKARNE

PREJ **K. T. D.**

V LJUBLJANI, KOPITARJEVA ŠT. 6/II.

Nova založba

T. Z. Z. O. Z.

v Ljubljani, Kongresni trg
(v Zvezdi) priporočasvojo

bogato zalogo

*vseh vrst knjig in revij,
slovenskih, nemških in dr.
Na željo naroča in dobav-
lja knjige in revije tudi
iz inozemstva; — anti-
kvartičnih knjig, ki jih
kupi in prodaja po naj-
ugodnejših cenah; — pi-
sarniških potrebščin, ka-
kor papir, tintnike, svinč-
nike, radirke, peresa, za-
pisnike, mape in dr. po
najzmernejših dnevnih
cenah. Solidna postrežba!*
Dobro blago!

Ljudska posojilnica

reg. zadruga z neomejeno] zavezo (v Ljubljani

obrestuje hranilne vloge po najugodnejši obrestni meri, vezane vloge po dogovoru ter brez vsakega odbitka. Tudi rentni davki plačuje posojilnica sama. — Svoje prostore ima tik za frančiškansko cerkvijsko v lastni palači, zidani še pred vojsko iz lastnih sredstev. Poleg jamstva, ki ga nudi lastna palača, veleposestvo in drugo lastno premoženje, jamčijo pri Ljudski posojilnici kot zadrugi z neomejenim jamstvom za vloge vsi člani z vsem svojim premoženjem, ki presega večkratno vrednost vseh vlog

Hranilne vloge znašajo nad 180 milij. Din

JUGOSLOVANSKA TISKARNA V LJUBLJANI

Najbolje urejena:

tiskarna
knjigoveznica
klišarna
kamen- in offsettisk
bakrotisk

Prvovrstna izvršitev
Zmerne cene

**NAJMODERNEJŠE
GRAFIČNO PODJETJE V JUGOSLAVIJI**